

راهکارهای پیشگیری از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف

غلامرضا محمدنسل^۱ و علی شکری پور^۲

چکیده

زمینه و هدف: همگام با پیشرفت و توسعه صنعت، استفاده و بهره‌وری انسان از تولیدات حاصل از آن هم، در حال افزایش است. اختراع خودرو و ارتقاء کیفیت این وسیله در کنار تمام جوانب مثبت، مشکلاتی برای جامعه انسانی به همراه داشته است. تعداد ۲۳۵۰۵۰ کشته و ۲۲۲۱۰۰۰ نفر مجروح در طول ۱۰ سال اخیر در ایران، حکایت از استمرار وقوع و پابرجا بودن خسارت‌دیدگان است. پژوهش حاضر با هدف ارائه راهکارهای پیشگیری از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف انجام شد.

روش: پژوهش حاضر از نوع کاربردی بوده و از نظر دسته‌بندی پژوهش‌ها برحسب نحوه گردآوری داده‌ها، توصیفی - تحلیلی است که به روش پیمایشی انجام شد. جامعه آماری پژوهش عبارت‌اند از: قضات، کارشناسان راهور نیروی انتظامی و کارشناسان صندوق تأمین خسارت‌های بدنی. حجم نمونه تعداد ۷۰ نفر است و با روش طبقه‌ای تصادفی نمونه‌گیری انجام شد. ابزار مورد استفاده در پژوهش، پرسشنامه محقق‌ساخته متشکل از دو بخش است که بخش اول شامل ۲۱ پرسش درخصوص علل فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف و بخش دوم شامل ۱۵ پرسش درخصوص راهکارهای پیشگیری از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف است. با استفاده از شاخص‌های آماری ویژگی‌های جامعه مورد مطالعه بررسی و به پرسش‌های پژوهش به‌منظور شناسایی مؤثرترین روش در میانگین نمره هر راهکار و مؤثرترین راهکار در پیشگیری فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف پاسخ داده شد.

یافته‌ها و نتایج: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که از بین مؤثرترین علل در فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف از نظر کارشناسان، علل کیفری با میانگین نمره ۳/۵۹ از نمره کل ۵ به‌عنوان مؤثرترین علت فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف شناسایی شد. بررسی میانگین وزنی مناسب‌ترین راهکار در پیشگیری از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف از نظر کارشناسان، استفاده از راهکارهای کیفری با میانگین نمره ۴/۱۵ از نمره کل ۵ به‌عنوان مؤثرترین راهکار در پیشگیری از فرار رانندگان از صحنه تصادف است.

کلیدواژه‌ها: پیشگیری، پیشگیری از فرار، صحنه تصادف، رانندگان مقصر

□ استناد: محمدنسل، غلامرضا؛ شکری پور، علی (بهار، ۱۳۹۷). راهکارهای پیشگیری از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف.

فصلنامه رهیافت پیشگیری، ۱(۱)، ۳۷-۵۰.

۱. دانشیار دانشگاه علوم انتظامی امین. عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی. (نویسنده مسئول). رایانامه: g_mnasl@yahoo.com

۲. کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی

مقدمه

جرم به عنوان پدیده‌ای که نظم و امنیت جوامع انسانی را تهدید می‌کند، همواره به عنوان مسئله مهمی مورد توجه قرار گرفته و انسان در جوامع و ادوار مختلف، درصدد مقابله با این پدیده شوم برآمده است. در این بین، پیشگیری از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف، یکی از مواردی است که از اهمیت بسزایی برخوردار است؛ زیرا نخست، در دین اسلام بر جان انسان، حفظ و حرمت آن تاکید زیادی شده و دوم، این عمل جزء معدود جرایمی است که فقط در مکان‌های عمومی که همان شوارع هستند، رخ می‌دهد؛ بنابراین برای حفظ نظم و امنیت جامعه و آرامش شهروندان باید بدان توجه ویژه‌ای کرد. پیش‌بینی راهکارهای پیشگیری از فرار رانندگان افزون بر ایجاد انضباط، فواید دیگری هم خواهد داشت که از جمله آنها می‌توان به جلوگیری از هزینه‌شدن بیت‌المال در این حوزه اشاره کرد؛ با توجه به تاکید شرع مقدس بر هدر نرفتن خون مسلمان و براساس قانون، برای حمایت از زیان دیدگان ناشی از وسایل نقلیه موتوری زمینی که مقصرین آن متواری هستند، صندوق تامین خسارت‌های بدنی پیش‌بینی شده تا خسارت این دسته از افراد توسط این نهاد حمایتی پرداخت شود. با عنایت به اینکه روند وقوع این دسته از جرایم روزبه‌روز رو به افزایش است، بنابراین طرح این موضوع و پرداختن به آن می‌تواند کمک شایانی را برای دستگاه‌های مختلف دربر داشته باشد. برای پیشگیری از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف نیازمند تدابیر و راهکارهای نوین هستیم که این راهکارها با دو عنوان پیشگیری غیرکیفری و کیفری مطرح است. به دلیل اهمیت بسیار زیاد اقدام‌های پیشگیرانه و نقش بسزای آن در کاهش جرایم، از جمله فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف، موضوع مقاله حاضر به «راهکارهای پیشگیری از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف» اختصاص داده شد.

براساس بررسی‌های صورت گرفته، درخصوص پیشگیری از تصادفات، مقاله‌ها و پایان‌نامه‌های زیادی تدوین و همایش‌هایی برگزار شده ولی برابر آخرین بررسی‌ها در داخل کشور درخصوص پیشگیری از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف و راهکارهای آن توسط نهادهای مرتبط از جمله پلیس راهنمایی و رانندگی، شرکت‌های بیمه و مراکز علمی از جمله دانشگاه‌ها، اقدامی صورت نگرفته تا بتوان گزیده‌ای از آن را به عنوان پیشینه پژوهش مورد اشاره قرار داد. بنابراین

به اختصار به ذکر پژوهش‌هایی که موضوع آن تاحدودی با موضوع پژوهش مرتبط است، پرداخته می‌شود. موسوی (۱۳۸۹) در پژوهش خود با عنوان نقش تیزرهای آموزشی بر اصلاح رفتار ترافیکی رانندگان اعلام می‌کند: تهیه و تدوین تیزرهای آموزشی در زمینه‌های مختلف از جمله اجرای قوانین و مقررات راهنمایی و رانندگی، نمونه بارز بالابردن سطح آگاهی مردم در زمینه‌های آموزشی مختلف است. کشور ایران با توجه به بالابودن تصادفات در سال‌های متفاوت به فکر چاره‌اندیشی افتاده است و با همکاری و هماهنگی که بین دستگاه‌های مربوط به ترافیک اعم از پلیس، صدا و سیما و... به وجود آورد، توانسته هر سال نسبت به سال قبل گام موثری را بردارد. نتایج بدست آمده گویای این واقعیت است که می‌توان با پخش تیزرهای آموزشی به صورت مستمر و با کیفیت بهتر، تاثیر بسزایی در رفتار و اعمالی که تعدادی از رانندگان در سطح معابر انجام می‌دهند داشت و باعث اجرای بهتر قوانین و مقرراتی می‌شود؛ اجرای صحیح قوانین و مقررات باعث خواهد شد که هم از تعداد کشته‌شدگان در معابر کاسته شود و هم هزینه‌هایی که بر دولت و خانواده‌ها تحمیل می‌شود، کاست. براساس پژوهش صورت گرفته بین تاثیر تیزرهای آموزشی و جنسیت افراد رابطه معناداری وجود دارد و بیانگر این موضوع است که همه افراد اعم از زن و مرد از اجرای تیزرهای آموزشی استقبال خوب و مناسبی داشته‌اند. بهرامی (۱۳۷۹) در پایان‌نامه خود با عنوان «تخلفات راهنمایی و رانندگی و علل ارتکاب آنها در ایران» گفته است: با توجه به بررسی‌های جهانی که در مورد انگیزه ارتکاب تخلفات رانندگی به عمل آمده است این پدیده نیز همانند سایر ناهنجاری‌های اجتماعی در تمام جوامع دیده می‌شود ولی میزان ارتکاب تخلفات رانندگی در کشور ما با توجه به وضعیت فرهنگی و اجتماعی و عاریه‌ای بودن مقوله ترافیک، بالاتر از سایر کشورها بوده که باید تا حد امکان و با ارائه راهکارهای مناسب از افزایش روزافزون آن جلوگیری کرد. عزیزی (۱۳۸۴) در پژوهشی با عنوان «تخلفات راهنمایی و رانندگی و روش‌های پیشگیری در ایران»، ریشه‌های تخلفات رانندگی را به ۳ دسته تقسیم کرده است: تخلفات با علل و ریشه انسانی که ناشی از: الف. بیماری‌های روانی و مرضی، ب. عجله و شتاب و بی‌انضباطی فردی، ج. نداشتن احساس مسئولیت فردی و اجتماعی، د. ناآشنایی با نتیجه اجرای مقررات و ه. اطلاع ناکافی از قوانین و مقررات و فلسفه وجودی مقررات است. تخلفات با علل

و ریشه‌های محیطی که ناشی از: الف. نبود شبکه شهری جاده‌ای مناسب، ب. نارسایی مربوطه به علایم در خیابان‌ها و جاده‌ها و ج. عوامل جوی و نوری است. تخلفات با علل و ریشه‌های کنترل اجرایی و سیستم نظارت که به چهار دسته: الف. آموزش ناصحیح و ناکافی به رانندگان، ب. نبود جدیت مسئولان و ماموران در اجرای مقررات، ج. استفاده نکردن از تجهیزات جدید کنترلی و ایمنی راه‌ها و د. فاصله زمانی زیاد بین وقوع تخلف و مجازات متخلفان.

پرسش اصلی پژوهش حاضر این است که علل و راهکارهای پیشگیری از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف کدام‌اند؟ با توجه به ابعاد پیشگیری، این پرسش به چهار پرسش فرعی به شرح زیر قابل تقسیم است:

۱. علل فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف کدام‌اند؟
۲. راهکارهای پیشگیری اجتماعی از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف کدام‌اند؟
۳. راهکارهای پیشگیری وضعی از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف کدام‌اند؟
۴. راهکارهای پیشگیری کیفی از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف کدام‌اند؟

مبانی نظری

علل فرار رانندگان: علل فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف به دو دسته درونی و بیرونی تقسیم شده است. علل درونی شامل:

۱. ترس از مواجهه با قانون، پلیس و درگیری با آنها؛
۲. رفتاری که از مصدومان یا همراهان آنها سر می‌زند؛
۳. ترس، تنبیه و سرزنش دیگران؛
۴. ترس از کابوس‌های احتمالی؛
۵. عدم تقید به قوانین و مقررات شرعی.

و علل بیرونی شامل:

۱. موارد مصرح در ماده ۹۴۲ قانون مجازات اسلامی (۱۳۹۲)؛
۲. حمل مواد نامشروع (مخدر، روانگردان و...)

۳. فقدان یک بیمه کارآمد و قدرتمند؛

۴. فقدان بیمه فراگیر و همه گیر؛

۵. استفاده از مواد روانگردان.

در دسته‌بندی دیگری، علل فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف، به چهار دسته فردی، اجتماعی، حقوقی و پزشکی تقسیم شده است. علل فردی شامل: «از بین رفتن بهداشت و سلامت روانی و سقوط در همه امور اجتماعی»؛ علل اجتماعی شامل: «تکلیف بیت‌المال به پرداخت دیه، حس بی‌اعتمادی مردم نسبت به یکدیگر در صورت وقوع چنین حوادثی، گسترش این رفتار در بین رانندگان و از بین رفتن وجدان اخلاقی»؛ علل حقوقی شامل: «اعمال نشدن کیفیات مخففه در مورد راننده متواری و ترویج قانون‌گریزی» و علل پزشکی شامل: «تشدید جراحات وارده و فوت مصدوم بر اثر دیر رسیدن به مراکز درمانی».

تقصیر: تقصیر در لغت واژه‌ای عربی و مصدر باب تفعیل است. جوهری در معنای آن می‌نویسد: التقصیر فی الامر، التوانی فیه: یعنی تقصیر در کار و امری به معنای سستی ورزیدن در آن است. (جوهری، بی‌تا، ص ۷۹۴). در لغت‌نامه دهخدا تقصیر به معنی سستی و کوتاهی کردن در کار، سهو و غفلت، خطا، گناه، جرم و عیب، قصور و کوتاهی مقابل توفیر، بازماندن از چیزی، است. در حقوق مدنی برابر ماده ۹۵۳ قانون مدنی تقصیر اعم است از تفریط و تعدی. اما از نظر کیفری براساس تبصره ماده ۳۳۶ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰ تقصیر اعم است از: بی‌احتیاطی، بی‌مبالاتی، نداشتن مهارت، رعایت نکردن نظامات دولتی.

صحنه تصادف: تصادف در لغت به معنی: ۱- برخورد کردن و ۲- پیش آمدن، رخ دادن (فرهنگ فارسی معین) آمده است و از نظر فنی عبارت است از: وقوع سانحه منجر به فوت، جرح، خسارت یا ترکیبی از آنها که در نتیجه برخورد یک یا چند وسیله نقلیه با یکدیگر یا انسان، حیوان، شی یا خروج وسیله نقلیه از راه و واژگونی آن به وجود می‌آید (کرمی‌اسد و خوش‌نشان، ۱۳۹۲، ص ۱۷۲).

صحنه نیز در لغت به معنی: ۱- زمین هموار، ۲- محل نمایش نمایشنامه و ۳- منظره‌ای واقعی یا خیالی است که رویدادی را نشان می‌دهد (فرهنگ فارسی معین). باتوجه به تجمیع معانی کلمات تصادف و صحنه می‌توان این‌گونه تعریف کرد که منظره‌ای که وقوع سانحه منجر به فوت، جرح،

خسارت یا ترکیبی از آنها که در نتیجه برخورد یک وسیله نقلیه با انسان، حیوان و یا وسیله نقلیه دیگر را نشان می‌دهد، صحنه تصادف نام دارد.

پیشگیری: لغت پیشگیری در منابع فارسی به معنای رفع، جلوگیری، مانع شدن و از پیش مانع چیزی شدن تعریف شده است. (فرهنگ دهخدا) در استنباط مفهوم پیشگیری و مصداق‌های آن، دو جهت‌گیری کلی دیده می‌شود. برخی از جرم‌شناسان مفهوم موسعی برای تدابیر پیشگیرانه قائل شده‌اند و گروهی دیگر پیشگیری را در مفهومی محدود و مضیق به کار می‌برند (محمدنسل، ۱۳۸۸، ص ۲۹).

پیشگیری اجتماعی: پیشگیری اجتماعی شامل مجموعه اقدام‌های پیشگیرانه از جرایم است که به دنبال حذف یا خنثی کردن آن دسته از عواملی است که در تکوین جرم مؤثر است. پیش‌گیری اجتماعی شامل تدابیر و روش‌های آموزشی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی دولت، نهادها و سازمان‌های غیردولتی و مردمی در زمینه سالم‌سازی محیط اجتماعی و محیط فیزیکی برای حذف یا کاهش عوامل اجتماعی وقوع جرم است. به عبارت دیگر پیشگیری اجتماعی شامل اقدام‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و پیشگیرانه‌ای می‌شود که نسبت به محیط‌هایی اعمال می‌شوند که فرد در آن‌ها زندگی می‌کند (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۸۳، ص ۵۷۰). پیشگیری اجتماعی از جرم مجموعه تدابیر و اقدام‌هایی است که هدف آن حذف یا کاهش عوامل اجتماعی زمینه‌ساز جرم و ایجاد یا تقویت عوامل بازدارنده از جرم است (محمدنسل، ۱۳۹۳، ص ۷۷).

پیشگیری وضعی یا موقعیت‌مدار: پیشگیری وضعی به معنای ایجاد تغییرات در اوضاع و احوال خاصی است که انسان متعارف در آن ممکن است مرتکب جرم شود (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۸۷، ص ۱۲۴۲). پیشگیری وضعی مجموعه تدابیری است که هدف غایی آنها منصرف یا ناتوان ساختن مقطعی بزهکاران مصمم، از ارتکاب جرم است و از طریق برهم زدن موقعیت جرم صورت می‌گیرد (محمدنسل، ۱۳۹۳، ص ۱۲۱).

پیشگیری کیفری: پیشگیری کیفری از جرم مجموع تدابیر و اقدام‌هایی است که از طریق اجزای نظام عدالت کیفری برای حذف یا کاهش خطر وقوع جرم انجام می‌شود (محمدنسل، ۱۳۹۳، ص ۱۷۰). با توجه به مطالب پیش گفته، راهکارهای پیشگیری از فرار رانندگان مقصر را در سه دسته

اجتماعی، وضعی و کیفی بررسی می‌شود.

جدول ۱. مدل تحلیل پژوهش

نوع پیشگیری	راهکار
اجتماعی	آموزش افراد از دوران کودکی درخصوص برخورد با این قبیل از حوادث و بالا بردن رشد شناختی آنها.
	تکرار و مرور صحنه‌هایی که قبلاً واقع شده، زیرا باعث می‌شود آن صحنه و خاطراتش در ذهن قابل دسترس باشد و وجدان شخص را بیدار کند.
	بالا بردن سطح رشد اخلاقی جامعه.
	آموزش همگانی جامعه نسبت به قوانین از طریق رسانه‌ها و...
	فرار نکردن در مواجهه با مشکلات، خودشناسی و پیدایش هویت دینی اسلامی، آشنایی با حقوق شهروندی و رعایت آن.
	اجرای دقیق و بدون اغماض قوانین مربوطه درخصوص وسیله نقلیه و راننده آن.
	آموزش افراد درخصوص کنترل خود و رفتارشان در زمان حضور در این گونه حوادث.
	سرزنش نکردن رانندگان توسط اشخاص ثالث.
	خودداری از انتقام‌گیری شخصی و ایجاد درگیری و مشاجره لفظی از سوی زیان‌دیده و خانواده آن نسبت به راننده مقصر.
وضعی	نصب چراغ‌های روشنایی برای مهار هرگونه بزهکاری و بزه‌دیدی در معابر خلوت و تاریک.
	نصب دوربین‌های کنترل ترافیک در شهر و جاده‌ها و استفاده از دوربین‌های مداربسته اماکن در سطح شهرها.
کیفی	پرداخت خسارات وارده به‌طور کامل از سوی شرکت‌های بیمه.
	نظارت و کنترل بر بیمه بودن وسایل نقلیه موتوری توسط دستگاه‌های مرتبط به‌ویژه پلیس.
	تشدید مجازات رانندگان متواری پس از شناسایی.
	اعمال تخفیف در مجازات و یا امکان تبدیل آن به جزای نقدی نسبت به رانندگانی که از صحنه تصادف متواری نشده‌اند.

روش پژوهش

این پژوهش از نوع کاربردی بوده و از نظر دسته‌بندی پژوهش‌ها برحسب نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی - تحلیلی است که به‌روش پیمایشی انجام شد. ابزار مورد استفاده در پژوهش، پرسشنامه محقق‌ساخته متشکل از دو بخش است که بخش اول حاوی ۲۱ پرسش درخصوص علل فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف و بخش دوم حاوی ۱۵ پرسش درخصوص راهکارهای پیشگیری از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف بوده است. جامعه آماری پژوهش عبارت است از قضات،

کارشناسان راهنمایی و رانندگی نیروی انتظامی و کارشناسان صندوق تامین خسارت‌های بدنی. نمونه‌گیری با روش طبقه‌ای - تصادفی صورت گرفته و حجم نمونه تعداد ۷۰ نفر است.

یافته‌های پژوهش

جدول ۲. ویژگی جمعیت مورد مطالعه

توزیع افراد نمونه برحسب ویژگی‌های فردی				
ویژگی	دسته‌بندی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
جنسیت	مرد	۶۸	۹۷/۱۴	۹۷/۱۴
	زن	۲	۲/۸۶	۱۰۰
سن	۲۱ تا ۳۰ سال	۱۴	۲۰	۲۰
	۳۱ تا ۴۰ سال	۲۴	۳۴/۳	۵۴/۳
	۴۱ تا ۵۰ سال	۲۲	۳۱/۴	۸۵/۷
	۵۱ سال و بالاتر	۱۰	۱۴/۳	۱۰۰
تحصیلات	دیپلم	۱	۱/۴۳	۱/۴
	کاردانی	۱۱	۱۵/۷۱	۱۷/۱
	کارشناسی	۲۴	۳۴/۲۹	۵۱/۴
	کارشناسی ارشد	۲۵	۳۵/۷۱	۸۷/۱
	دکتری	۹	۱۲/۸۶	۱۰۰
شغل	کارشناسان راهنمایی و رانندگی نیروی انتظامی	۲۵	۳۵/۷۱	۳۵/۷۱
	کارشناسان صندوق تامین خسارت‌های بدنی	۲۵	۳۵/۷۱	۷۱/۴۲
	قضات دادگستری	۲۰	۲۸/۵۷	۱۰۰
اشتغال	شاغل	۶۸	۹۷/۱۴	۹۷/۱۴
	غیر شاغل (بازنشسته)	۲	۲/۸۶	۱۰۰

بررسی نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که از بین افراد مورد بررسی در این پژوهش ۹۷/۱۴ درصد افراد را مردان و ۲/۷۶ درصد را زنان تشکیل می‌دهند. ۲۰ درصد پاسخ‌دهندگان دارای سنی در محدوده ۲۱ تا ۳۰ سال، ۳۴/۳ درصد دارای سنی در محدوده ۳۱ تا ۴۰ سال، ۳۱/۴ درصد دارای سنی بین ۴۱ تا ۵۰ سال و ۱۴/۳ درصد دارای سن ۵۱ سال و یا بیشتر بوده‌اند. ۱۵/۷۱ درصد پاسخ‌دهندگان دارای تحصیلاتی در حد کاردانی، ۳۴/۲۹ درصد دارای تحصیلات

در مقطع کارشناسی، ۳۵/۷۱ درصد دارای تحصیلات در مقطع کارشناسی ارشد و ۱۲/۸۶ درصد دارای تحصیلات در سطح دکترا هستند. ۳۵/۷۱ درصد افراد پاسخگو از کارشناسان راهنمایی و رانندگی، ۳۵/۷۱ درصد از کارشناسان صندوق تامین خسارت‌های بدنی و ۲۸/۵۷ درصد از قضات هستند. ۹۷/۱۴ درصد پاسخ دهندگان شاغل و ۲/۸۶ درصد بازنشسته هستند.

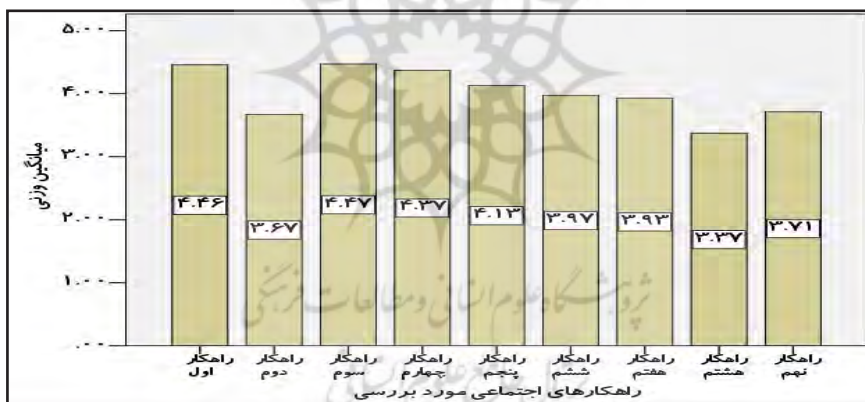
تجزیه و تحلیل یافته‌های مرتبط با پرسش‌های پژوهش

● پرسش اول پژوهش: علل فرار رانندگان از صحنه تصادف کدام‌اند؟ بررسی داده‌های پژوهش نمایانگر آن است که از نظر پاسخ‌دهندگان به ترتیب پایین بودن سطح رشد اخلاقی، ترس از مجازات‌های احتمالی، فقدان بیمه فراگیر و همه گیر، نداشتن پروانه (گواهینامه)، نبود و یا کمبود استفاده از دوربین‌های مداربسته در شهرها و برون شهرها برای کنترل معابر، رشد شناختی پایین، فقدان یک بیمه کارآمد و قدرتمند، جهل به قوانین، ترس از مواجهه با قانون و پلیس و درگیری با آن‌ها، حمل مواد و کالاهای غیرقانونی (مواد مخدر و قاچاق کالا، سلاح و مهمات و...)، رفتاری که از مصدومان یا همراهان آنها شاهد هستیم، نبود عذاب وجدان برای راننده مقصر، سرعت زیاد، عمل نکردن خانواده به وظایف خود در قبال فرزندان، نبود سیستم روشنایی در سطح شهرها و برون شهرها، تنبیه و سرزنش دیگران، استفاده از مواد روان گردان، مست بودن، رانندگی از محل‌های عبور ممنوع، مراعات نکردن محل عبور عابر، وجود عیب و نقص فنی، بیشترین علل فرار رانندگان از صحنه تصادف است.

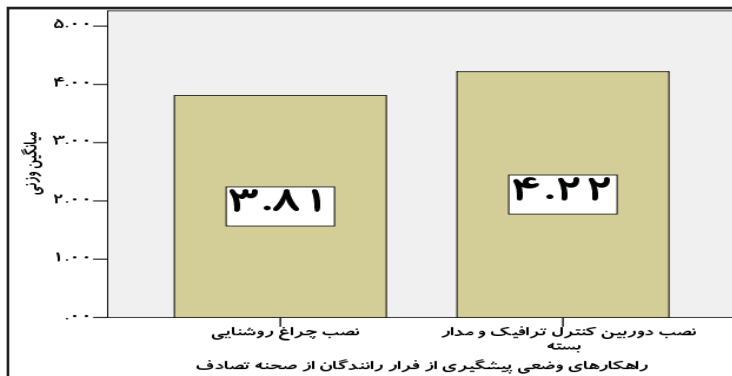
نمودار ۱. بررسی میانگین وزنی پرسش‌های مورد ارزیابی برای شناسایی مهمترین عامل در فرار رانندگان از صحنه تصادف بر اساس مقایسه میانگین

● پرسش دوم پژوهش: راهکارهای پیشگیری اجتماعی از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف کدام‌اند؟ بررسی داده‌های پژوهش حاکی از آن است که از نظر پاسخ‌دهندگان به ترتیب راهکار بالابردن سطح رشد اخلاقی جامعه، آموزش افراد از دوران کودکی درخصوص برخورد با این قبیل از حوادث و بالابردن رشد شناختی آنها، آموزش همگانی جامعه نسبت به قوانین از طریق رسانه‌ها و...، فرار نکردن در مواجهه با مشکلات، خودشناسی و پیدایش هویت دینی اسلامی، آشنایی با حقوق شهروندی و رعایت آن، اجرای دقیق و بدون اغماض قوانین مربوطه درخصوص وسیله نقلیه و راننده آن، آموزش افراد درخصوص کنترل خود و رفتارشان در زمان حضور در این‌گونه حوادث، خودداری از انتقام‌گیری شخصی و ایجاد درگیری و مشاجره لفظی از سوی زیان‌دیده و خانواده آن نسبت به راننده مقصر، تکرار و مرور صحنه‌هایی که قبلاً واقع شده، زیرا باعث می‌شود آن صحنه و خاطراتش در ذهن قابل دسترس باشد و وجدان شخص را بیدار کند، سرزنش نکردن رانندگان توسط اشخاص ثالث بیشترین اثربخشی را در پیشگیری اجتماعی دارا هستند.

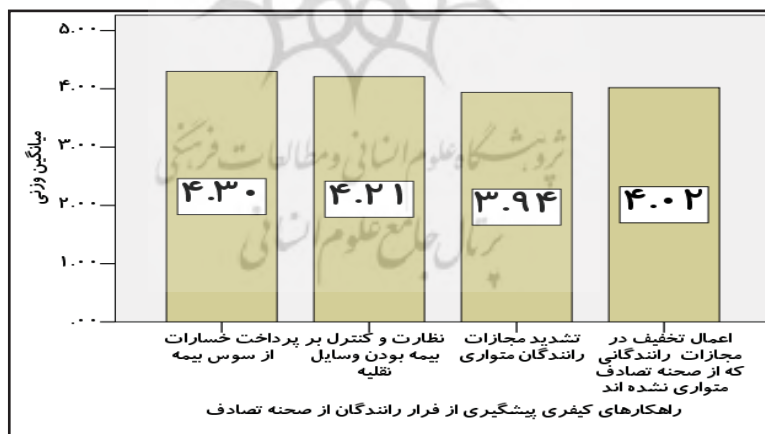
نمودار ۲. بررسی تاثیر راهکارهای اجتماعی پیشگیری از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف

● پرسش سوم پژوهش: راهکارهای پیشگیری وضعی فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف کدام‌اند؟ بررسی داده‌های پژوهش نمایانگر آن است که از نظر پاسخ‌دهندگان به ترتیب نصب دوربین‌های کنترل ترافیک در شهر و جاده‌ها و استفاده از دوربین‌های مداربسته اماکن در سطح شهرها، نصب چراغ‌های روشنایی برای مهار هرگونه بزهکاری و بزه‌دیدگی، در معابری که خلوت و تاریک هستند، بیشترین اثربخشی را در پیشگیری وضعی دارا هستند.

نمودار ۳. بررسی تاثیر راهکارهای وضعی پیشگیری از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف

● پرسش چهارم پژوهش: راهکارهای پیشگیری کیفی فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف کدامند؟ بررسی داده‌های پژوهش حاکی از آن است که از نظر پاسخ دهندگان به ترتیب پرداخت خسارات وارده به طور کامل از سوی شرکت‌های بیمه، نظارت و کنترل بر بیمه بودن وسایل نقلیه موتوری توسط دستگاه‌های مرتبط به ویژه پلیس، اعمال تخفیف در مجازات و یا امکان تبدیل آن به جزای نقدی نسبت به رانندگانی که از صحنه تصادف متواری نشده‌اند و تشدید مجازات رانندگان متواری پس از شناسایی، بیشترین اثربخشی را در پیشگیری کیفی دارا هستند.

نمودار ۴. بررسی تاثیر راهکارهای کیفی پیشگیری از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف

بحث و نتیجه گیری

بررسی میانگین وزنی مناسب‌ترین راهکار در پیشگیری از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف

از نظر کارشناسان نشان داد استفاده از راهکارهای کیفی با میانگین نمره ۴/۱۵ از نمره ۵ موثرترین و راهکار وضعی با میانگین ۴/۰۲ در مرحله بعد و راهکارهای اجتماعی با میانگین ۴/۰۰ در مرحله آخر قرار دارد.

جدول ۳. مقایسه اثربخشی راهکارهای پیشگیری از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف

شماره راهکار	راهکارهای مورد ارزیابی	تعداد	میانگین
راهکار سوم	پیشگیری کیفی از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف	۷۰	۴/۱۵
راهکار دوم	پیشگیری وضعی از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف	۷۰	۴/۰۲
راهکار اول	پیشگیری اجتماعی از فرار رانندگان مقصر از صحنه تصادف	۷۰	۴/۰۰

با جمع بندی مطالب یادشده پیشنهادهای پژوهش به شرح زیر ارائه می‌شود:

پیشنهادهای پژوهش

- پژوهش پیرامون وظیفه سازمان‌ها در اجرایی کردن نتایج حاصله و تعیین قدر و سهم هر سازمان
- با توجه به پژوهش و تکمیل این موضوع با دامنه‌های اجتماعی، برای پژوهش‌های بعدی پیشنهاد می‌شود، نقش نظام آموزشی، اولیاء و مربیان، ایمن‌سازی محیط خارج مدارس از نظر علائم افقی، عمودی، هشداردهنده و پلیس مدارس در کاهش وقوع تصادفات و متعاقب آن پیشگیری از فرار رانندگان از صحنه تصادف، انجام شود.
- پیشنهادهای برگرفته از پیشگیری کیفی:
 - پرداخت خسارات وارده به‌طور کامل از سوی شرکت‌های بیمه به صاحبان حق؛
 - نظارت و کنترل بر بیمه بودن وسایل نقلیه موتوری توسط دستگاه‌های مرتبط به‌ویژه پلیس؛
 - تصویب قانون در مراجع قانون‌گذاری و تعیین مجازات بازدارنده و متناسب برای رانندگان متواری از صحنه تصادف؛
 - فراهم کردن سازوکار ترغیب، تشویق و تخفیف برای رانندگانی که از صحنه تصادف متواری نشده و نسبت به مصدومان مساعدت لازم را انجام داده‌اند.

پیشنهاد‌های برگرفته از پیشگیری اجتماعی:

- آموزش عمومی توسط رسانه‌ها از دوران کودکی در خصوص چگونگی برخورد با تصادف‌های مشابه و بالا بردن رشد شناختی آنها؛
- تکرار و مرور صحنه‌های دلخراش که قبلاً واقع شده، از طریق رسانه ملی و آموزش همگانی به منظور بیداری وجدان هم نوع دوستی؛
- آموزش همگانی و بالا بردن سطح رشد اخلاقی و فرهنگی جامعه؛
- آموزش همگانی جامعه نسبت به قوانین از طریق رسانه‌ها و...؛
- پیدایش هویت دینی اسلامی و خودشناسی، آشنایی با حقوق شهروندی و رعایت آن؛
- اجرای دقیق و بدون اغماض قوانین مربوطه در خصوص وسیله نقلیه و راننده؛
- آموزش افراد در خصوص خودکنترلی قبل و بعد از حادثه؛
- عدم سرزنش رانندگان توسط اشخاص ثالث؛
- خودداری از انتقام‌گیری شخصی و ایجاد درگیری و مشاجره لفظی از سوی زیان‌دیده و خانواده آن نسبت به راننده مقصر.

پیشنهاد‌های برگرفته از پیشگیری وضعی:

- هماهنگی و همکاری بین وزارت نیرو و شهرداری‌ها به منظور تکمیل سیستم روشنایی معابر؛
- تعامل و همکاری وزارت راه و شهرسازی، شهرداری‌ها، نیروی انتظامی در به‌کارگیری و استفاده از سیستم‌های مدار بسته کنترلی (دوربین‌های ثابت، سیار، سنجنده‌های کنترلی و...) به منظور تردد خودروهای حمل و نقل عمومی و خصوصی و موتورسیکلت‌ها.

فهرست منابع

- بهرامی، رضا. (۱۳۷۹). *تخلفات راهنمایی و رانندگی و علل ارتکاب آن در ایران*. (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
- جوهری، ابونصر اسماعیل بن حماد. (بی‌تا). *الصحاح*. ج ۲. بیروت: دارالعلم.
- عزیزی، حمیدرضا. (۱۳۸۴). *تخلفات راهنمایی و رانندگی و روش‌های پیشگیری در ایران*. اولین کنفرانس بین‌المللی حوادث رانندگی و جاده‌ای. تهران: دانشگاه تهران.

کرمی اسد، احمد و خوش نشان، محمود. (۱۳۹۲). *ماموریت‌های میدانی پلیس راه. تهران: معاونت تربیت و آموزش نیروی انتظامی.*

محمدنسل، غلامرضا. (۱۳۸۶). *پیشگیری اجتماعی و وضعی از جرم.* فصلنامه دانش حفاظتی و امنیتی، ۲(۵).

محمدنسل، غلامرضا. (۱۳۹۳). *کلیات پیشگیری از جرم.* چاپ اول. تهران: نشر میزان.

موسوی، سیدفرج‌الله. (۳۸۹۱). *نقش تیزرهای آموزشی بر اصلاح رفتار ترافیکی.* (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه علوم انتظامی امین.

نجفی ایرندآبادی، علی حسین. (۱۳۸۳). *مباحثی در علوم جنایی، تقریرات درس جرم‌شناسی مقاطع دکتری و کارشناسی ارشد.* به کوشش شهرام ابراهیمی.

نجفی ایرندآبادی، علی حسین. (۱۳۸۷). *مباحثی در علوم جنایی (تقریرات)،* ویراست پنجم، به کوشش شهرام ابراهیمی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی